

РОЗВИТОК ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ОЦІНКИ ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

© 2016 МАТЮШЕНКО І. Ю., ШЕХОВЦЕВА К. В.

УДК 339.564:005.336-047.44(477)

Матюшенко І. Ю., Шеховцева К. В. Розвиток теоретико-методологічних підходів до оцінки експортного потенціалу українських підприємств

Метою статті є дослідження існуючих теоретико-методологічних підходів до аналізу та оцінки експортного потенціалу. Розглянуто думки вчених з приводу розкриття категоріального змісту поняття «експортний потенціал» та запропоновано власне визначення зазначеної економічної категорії. Класифіковано основні типи аналітичних методик оцінки та проаналізовано авторські методичні підходи до визначення рівня експортного потенціалу. Обчислено експортний потенціал гіпотетичного підприємства за обраними методиками оцінки. Обґрунтовано актуальність покращення та вдосконалення існуючих методик з метою здійснення більш детального та якісного аналізу. Запропоновано здійснювати прогнозну оцінку експортного потенціалу підприємства шляхом поєднання результатів декількох методик у агрегований показник ефективності експортного потенціалу. Побудовано прогнозну модель динаміки експортного потенціалу гіпотетичного підприємства та обчислено значення агрегованого показника на підставі трьох обраних методик оцінки.

Ключові слова: експорт, експортна діяльність, експортний потенціал, оцінка експортного потенціалу.

Рис.: 4. **Табл.:** 18. **Формул.:** 5. **Бібл.:** 23.

Матюшенко Ігор Юрійович – кандидат технічних наук, професор, професор кафедри міжнародних економічних відносин, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (пл. Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: igormatyushenko@mail.ru

Шеховцева Крістіна Валеріївна – магістр, факультет міжнародних економічних відносин, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця (пр. Науки, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: northetie@mail.ru

УДК 339.564:005.336-047.44(477)

Матюшенко І. Ю., Шеховцева К. В. Развитие теоретико-методологических подходов к оценке экспортного потенциала украинских предприятий

Целью статьи является исследование существующих теоретико-методологических подходов к анализу и оценке экспортного потенциала. Рассмотрены мнения ученых по поводу раскрытия категориального содержания понятия «экспортный потенциал» и предложено собственное определение указанной экономической категории. Классифицированы основные типы аналитических методик оценки и проанализированы авторские методические подходы к определению уровня экспортного потенциала. Вычислен экспортный потенциал гипотетического предприятия по выбранным методикам оценки. Обсуждена актуальность улучшения и совершенствования существующих методик с целью осуществления более детального и качественного анализа. Предложено осуществлять прогнозную оценку экспортного потенциала предприятия путем объединения результатов нескольких методик в агрегированный показатель эффективности экспортного потенциала. Построена прогнозная модель динамики экспортного потенциала гипотетического предприятия и вычислено значение агрегированного показателя на основании трех выбранных методик оценки.

Ключевые слова: экспорт, экспортная деятельность, экспортный потенциал, оценка экспортного потенциала.

Рис.: 4. **Табл.:** 18. **Формул.:** 5. **Библ.:** 23.

Матюшенко Игорь Юрьевич – кандидат технических наук, профессор, профессор кафедры международных экономических отношений, Харьковский национальный университет им. В. Н. Каразина (пл. Свободы, 4, Харьков, 61022, Украина)

E-mail: igormatyushenko@mail.ru

Шеховцева Кристина Валерьевна – магистр, факультет международных экономических отношений, Харьковский национальный экономический университет им. С. Кузнеця (пр. Науки, 9а, Харьков, 61166, Украина)

E-mail: northetie@mail.ru

UDC 339.564:005.336-047.44(477)

Matyushenko I. Yu., Shekhovtseva K. V. Developing Theoretical-Methodological Approaches to Assessment of Export Potential of Ukrainian Enterprises

The article is aimed at studying the existing theoretical-methodological approaches to the analysis and assessment of export potential. The opinions by scientists regarding the disclosure of the categorial content of the concept of «export potential» have been considered, an own definition of the indicated economic category has been suggested. The main types of analytical procedures for assessment have been classified, some authorial methodical approaches to determine the level of export potential have been analyzed. The export potential of a hypothetical enterprise has been calculated by the selected methodologies of assessment. The urgency of improving and refining existing methods to implement more detailed and quantitative analysis has been substantiated. It has been suggested to implement a prognosis assessment of export potential of enterprises by combining the results of several methodologies in the aggregate indicator of export potential efficiency. A prognosis model for the dynamics of export potential of a hypothetical enterprise has been built, value of the aggregate indicator has been calculated on the basis of three selected valuation methodologies.

Keywords: export, exporting, export potential, assessment of export potential.

Fig.: 4. **Tabl.:** 18. **Formulae:** 5. **Bibl.:** 23.

Matyushenko Igor Yu. – PhD (Engineering), Professor, Professor of the Department of International Economic Relations, V. N. Karazin Kharkiv National University (4 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine)

E-mail: igormatyushenko@mail.ru

Shekhovtseva Kristina V. – Master, Department of International Economic Relations, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economic (9a Nauky Ave., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: northetie@mail.ru

В умовах членства України у Світовій організації торгівлі протягом восьми років (з травня 2008 р.), поетапного введення в дію Угоди про асоціацію з ЄС, а також зміни моделі зовнішньої торгівлі та по-

шуку оптимальних шляхів співробітництва з країнами ЄврАзЕС вкрай актуальним постає питання вдосконалення оцінки експортного потенціалу українських підприємств.

Серед українських учених-дослідників, які вивчали вплив інтеграційних процесів на економічний розвиток України, у тому числі на її експортний потенціал, слід зазначити таких, як І. Бураковський, С. Беренда, Л. Григорова-Беренда, О. Довгаль, М. Кизим, І. Матюшенко, Т. Мельник, В. Мовчан, С. Осика, І. Пузанов, В. П'ятницький, В. Сіденко, В. Точилін та інші [1–15].

Водночас, наразі не існує спільної думки щодо визначення поняття експортного потенціалу. Формулювання змісту цієї економічної категорії потребує від дослідників робити певний акцент на тих аспектах експортного потенціалу, які вони вважають найбільш істотними та ємними. Наприклад, Пирець Н. М. [16, с. 166] акцентує увагу на здатності підприємства виробляти конкурентоспроможні товари. Дорогунцов С. І. [17, с. 957] вважає, що експортний потенціал найкраще відображають обсяги експортованих товарів та послуг. На думку Фомішина С. В. [18, с. 190], експортний потенціал міститься в сукупності ресурсів країни, які можуть бути використані для розвитку її зовнішньоекономічних зв'язків. Дудченко М. А. [19, с. 143] розглядає експортний потенціал у площині системних взаємозв'язків.

На нашу думку, експортний потенціал підприємства – це реалізована або не реалізована здатність суб'єкта підприємницької діяльності постачати на зовнішні ринки затребувану продукцію або послуги, базисом якої виступає наявність у цього підприємства специфічних переваг, як-от: ресурсних, економічних, технологічних, інноваційних та ін.

Проблема аналізу та оцінки рівня експортного потенціалу підприємства вивчалася багатьма дослідниками, у результаті чого було розроблено чимало теоретико-методологічних підходів, кожен з яких має свої особливі риси та характерні ознаки. У загальному вигляді, за рівнем складності розрізняють прості кількісні та складні багатофакторні методики оцінки експортного потенціалу, за одиницями виміру – кількісні та експертні методики. У кількісних методиках оперують частками, вартісними одиницями виміру, відсотками. Експертні методики полягають у залученні фахівців та спеціалістів до процесу оцінювання у балах та рангових показниках.

Серед авторських методик заслуговують уваги підхід Волкодавовой О. В. [20, с. 60], система показників за авторством групи білоруських учених [21, с. 31] та методика Шестакової О. А. [22, с. 175]. Розглянемо їх детальніше.

За методикою Волкодавовой О. В. [20, с. 60], кількісна оцінка експортного потенціалу (ЕП) розраховується визначенням суми усіх складових експорту підприємства у вартісному вираженні (формула (1)).

$$EP = V_{E.прод} + V_{E.прн} + V_{E.посл} + V_{НА} \quad (1)$$

де $V_{E.прод}$ – обсяг експорту продукції;
 $V_{E.прн}$ – обсяг експорту робіт промислового характеру;
 $V_{E.посл}$ – обсяг експорту послуг;
 $V_{НА}$ – прибуток за рік.

Дубков С. В., Дадалко С. І. та Фоменок Д. Г. [21, с. 31] виділяють показники для розрахунку експортного потенціалу підприємства, представлені в *табл. 1*. Далі цей метод умовно можна називати «системою вісьмох показників». Для розрахунку загального показника експортного потенціалу на основі цих показників використовують формулу (2):

$$a = \sqrt[n]{a_1 a_2 a_n}, \quad (2)$$

де a_n – значення окремого показника;
 n – кількість показників.

Шестакова О. А. [22, с. 175] для комплексного оцінювання експортного потенціалу підприємства використовує систему показників, які шляхом агрегування мають бути зведені в інтегральний показник (R) (*табл. 2*).

Послідовність етапів визначення рівнів масштабності та якості розвитку експортного потенціалу підприємства наведена на *рис. 1*.

Під час виконання етапів 4 та 5 Шестакова О. А. рекомендує використовувати запропоновану ідентифікаційну карту рейтингового оцінювання показників розвитку експортного потенціалу, наведену в *табл. 3*.

Обчислимо показники експортного потенціалу для гіпотетичного підприємства галузі машинобудування за трьома обраними методиками. Похідні дані та результати обчислень за методикою Волкодавовой О. В. містяться в *табл. 4* та на *рис. 2*.

Отже, за результатами розрахунків відбулося суттєве «просідання» рівня експортного потенціалу у 2014 р., у значній мірі – за рахунок зниження прибутків від експортної діяльності на 60%.

Розрахуємо рівень експортного потенціалу підприємства за системою вісьмох показників. Результати обчислень наведено в *табл. 5*.

За результатами бачимо незначне падіння рівня експортного потенціалу у 2014 р. та його збільшення у 2015 р. на 29%.

Проведемо аналіз експортного потенціалу за методикою Шестакової О. А. Необхідні дані та показники для розрахунків наведено в *табл. 6*.

Наступними етапами аналізу є обчислення ланцюгових темпів змін відповідних показників розвитку та рейтингування фактичних змін показників розвитку експортного потенціалу згідно з ідентифікаційною картою, наведеною в *табл. 3*.

Результати ранжування темпів змін показників експортного потенціалу представлено в *табл. 7*.

Визначення рівнів масштабності (R_m) та якості (R_q) розвитку експортного потенціалу здійснюється інтегруванням коефіцієнтів рангової кореляції Спірмена (k_s) та збігів Фехнера (k_f) за формулою (3) [23, с. 179]:

$$R_m(R_q) = \frac{(1 + k_s) \cdot (1 + k_f)}{2_j}, \quad (3)$$

де j – кількість інтегрованих індикаторів ($j = 2$).

Інтегральний показник розвитку експортного потенціалу підприємства визначається методом середньої арифметичної зваженої рівнів масштабності та якості розвитку за такою формулою:

Система вісьмох показників для оцінки експортного потенціалу [21, с. 31]

Показник	Алгоритм розрахунку	Характеристика показника
Ефективність виробництва експортної продукції	$E_e = \frac{\Pi_e}{C_e},$ де Π_e – вартість експортної продукції у внутрішніх цінах, грош. од.; C_e – собівартість експортної продукції, грош. од.	Характеризує ефективність виробництва продукції для підприємства-експортера. Чим вище цей показник, тим доцільнішим є виробництво даного виду продукції
Питома вага прибутку від експорту продукції у загальному обсязі прибутку підприємства	$ПВ_{не} = \frac{\Pi_e}{\Pi},$ де Π_e – прибуток від експорту продукції, грош. од.; Π – загальний прибуток підприємства експортера, грош. од.	Показує частку прибутку від експорту продукції в загальній сумі прибутку від реалізації продукції підприємства-експортера. Чим вищий показник, тим більш вагомим є експорт даного виду продукції
Рентабельність експортних продажів	$P_e = \frac{\Pi_e}{B_e},$ де Π_e – прибуток від експорту продукції, грош. од.; B_e – виручка від реалізації продукції на експорт, грош. од.	Показує прибутковість експорту продукції. Чим вищий показник, тим більш вигідним є експорт даного виду продукції для підприємства
Питома вага експорту у загальному обсязі реалізації продукції підприємства	$ПВ_e = \frac{O_e}{O_p},$ де O_e – обсяг експорту продукції, грош. од.; O_p – загальний обсяг реалізації продукції, грош. од.	Характеризує експортну орієнтованість виробництва підприємства. Чим вищим є показник, тим більш важливим для підприємства є експортний напрям реалізації продукції
Конкурентоспроможність виробника	$K = \frac{B_e}{(B_e + B_p)},$ де B_e – виручка від реалізації продукції на експорт, грош. од.; B_e – витрати, пов'язані з виробництвом продукції, грош. од.; B_p – витрати на реалізацію продукції на зовнішньому ринку, грош. од.	Якщо $K > 1$, то експорт є прибутковим. Чим вищим є показник, тим сильніші конкурентні позиції має підприємство
Частка продукції, сертифікованої за міжнародними стандартами	$\text{ЧП}_{сер} = \frac{\Pi_{сер}}{\Pi},$ де $\Pi_{сер}$ – кількість сертифікованої продукції, шт.; Π – загальна кількість продукції, шт.	Визначає експортні можливості підприємства, оскільки у зарубіжні країни експорт може здійснюватися тільки за наявності міжнародних сертифікатів
Частка інноваційної продукції	$\text{ЧП}_i = \frac{\Pi_i}{\Pi_3},$ де Π_i – кількість інноваційної продукції; Π_3 – загальна кількість продукції	Визначає відношення інноваційної продукції до загальної кількості продукції, що випускається
Частка продукції, що поставляється в зарубіжні країни	$\text{ЧП}_{ек} = \frac{\Pi_{ек}}{\Pi_3},$ де $\Pi_{ек}$ – кількість продукції, що поставляється на експорт; Π_3 – загальна кількість продукції	Показує відношення продукції, що йде на експорт, до загальної кількості продукції

Показники рівня розвитку експортного потенціалу підприємства [22, с. 175]

Показник	Характеристика та функціональне призначення показника	Розрахунок показника на базі фінансової звітності підприємства
1. Показники масштабності розвитку експортного потенціалу підприємства (R_m)		
1.1. Чистий експортний дохід підприємства	Характеризує перевищення виручки від експорту (B_e) над затратами підприємства на експорт (Z_e)	$D_e = B_e - Z_e$
1.2. Середньорічний обсяг експорту	Відбиває обсяг реалізованої на зовнішньому ринку продукції в натуральному чи вартісному виразах	$V_{експ} = \sum q_n p_n$
1.3. Середньорічна вартість оборотних активів	Відбиває вартість операційних активів підприємства з одним виробничим циклом використання	Баланс – Ф. № 1 (р. 1195 на п. р. + р. 1195 на к. р.) / 2
1.4. Середньорічна вартість активів підприємства	Відбиває вартість усієї сукупності активів підприємства як цілісного майнового комплексу	Баланс – Ф. № 1 (р. 1300 на н. г. + р. 1300 на к. г.) / 2
1.5. Середньорічна вартість основних засобів	Відбиває вартість операційних активів підприємства з тривалим виробничим циклом використання	Баланс – Ф. № 1 (р. 1011 на н. г. + р. 1011 на к. г.) / 2
1.6. Собівартість експортної продукції	Відбиває у грошовому виразі обсяг ресурсів, використаних для виробництва експортованої продукції	Ф. № 2 «Звіт про фінансові результати» 2050
1.7. Середньоспискова чисельність працівників	Відбиває загальну кількість працівників, залучених до виконання експортних контрактів	Визначається трудомісткістю експорту
2. Показники якості розвитку експортного потенціалу підприємства (R_q)		
2.1. Рівень рентабельності експорту підприємства	Відображає обсяг отриманого прибутку (Π_q) у розрахунку на обсяг активів підприємства (A)	$R_a = \Pi_q / A$
2.2. Коефіцієнт інновазації (технологізації)	Відбиває питому вагу інноваційної продукції (V_i) в загальному обсязі експорту підприємства ($V_{заг}$)	$k_i = V_i / V_{заг}$
2.3. Коефіцієнт капіталізації вартості активів	Відображає співвідношення ринкової (V_p) і балансової (V_b) вартості активів підприємства	$k_k = V_p / V_b$
2.4. Коефіцієнт (індекс) диверсифікації експорту	Характеризує питому вагу основного експорту ($V_{осн}$) у загальному обсязі експорту підприємства ($V_{заг}$)	$k_d = V_{осн} / V_{заг}$
2.5. Коефіцієнт накопичення зносу ОФ	Характеризує величину витрат (A) вартості основних фондів ($S_{перв}$) внаслідок їх експлуатації	$k_3 = A / S_{перв}$

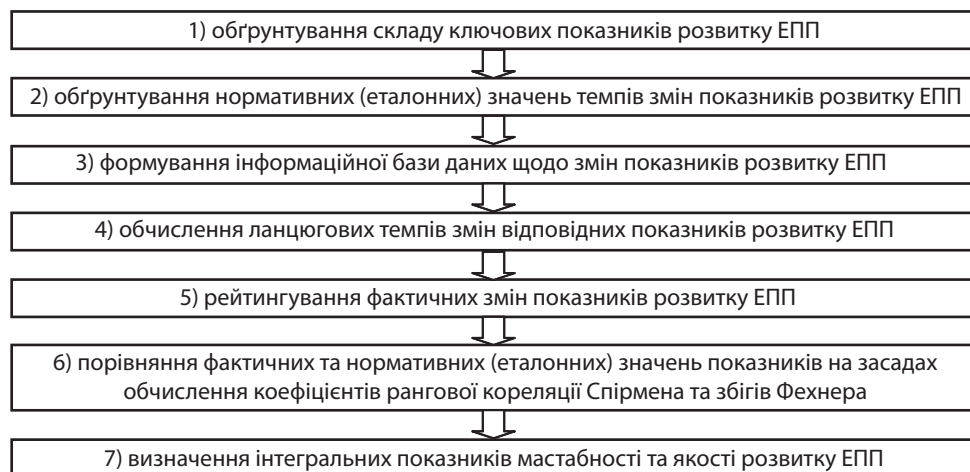

Рис. 1. Послідовність етапів визначення рівнів масштабності та якості розвитку експортного потенціалу підприємства [22, с. 175]

Ідентифікаційна карта рейтингового оцінювання ЕПП [22, с. 177]

№	Показники	1 клас	2 клас	3 клас
I. Масштабність розвитку ЕПП				
1.1	Темпи зростання доходності експорту, %	25	20–25	< 20
1.2	Темпи зростання обсягів експорту, %	20	15–20	< 15
1.3	Темпи зростання оборотних активів, %	15	10–15	< 10
1.4	Темпи зростання вартості активів, %	10	8–10	< 8
1.5	Темпи зростання вартості основних засобів, %	8	6–8	< 6
1.6	Темпи зростання собівартості експортної продукції, %	5	5–6	> 6
1.7	Темпи зростання чисельності працівників підприємства	4	5–6	> 6
II. Якість розвитку ЕПП				
2.1	Темпи зростання рентабельності експорту, %	30	25–30	< 20
2.2	Темпи зростання інновації експортного виробництва, %	25	20–25	< 20
2.3	Темпи зростання капіталізації активів, %	20	15–20	< 15
2.4	Темпи зростання диверсифікації експорту підприємства, %	> 15	10–15	< 10
2.5	Темпи зростання коефіцієнта накопиченої амортизації, %	> 15	10–15	< 10

Таблиця 4

Оцінка експортного потенціалу за методикою Волкодавовой О. В.

Показник, тис. грн	2013 р.	2014 р.	2015 р.	Темпи приросту, %		
				2014/2013	2015/2014	2015/2013
Обсяг експорту продукції	312024,5	167447,45	211559,05	-46,34	26,34	-32,20
Обсяг експорту робіт та послуг	6873,4	6277,25	4755,75	-8,67	-24,24	-30,81
Прибуток від експорту за рік	63542,6	25180,40	42891,85	-60,37	70,34	-32,50
ЕП	382440,5	198905,10	259206,65	-47,99	30,32	-32,22

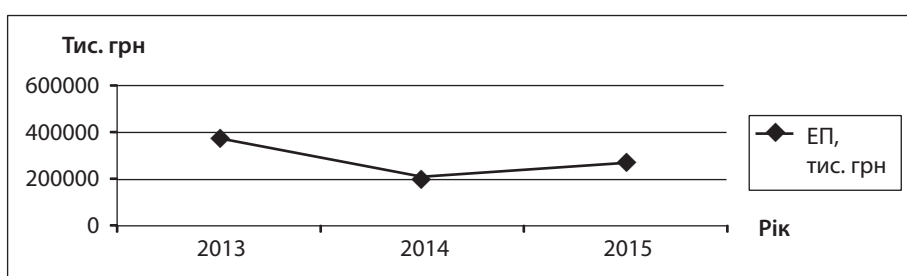

Рис. 2. Графічне відображення експортного потенціалу за методикою Волкодавовой О. В.

Таблиця 5

Оцінка експортного потенціалу за «системою вісьмох показників»

Показник	2013 р.	2014 р.	2015 р.
1	2	3	4
Ефективність виробництва експортної продукції	1,81	1,79	1,64
Питома вага прибутку від експорту продукції у загальному обсязі прибутку підприємства-експортера	0,86	0,81	0,90
Рентабельність експортних продажів	0,20	0,14	0,20
Питома вага експорту у загальному обсязі реалізації продукції підприємства-експортера	0,85	0,83	0,86
Конкурентоспроможність виробника	1,78	1,62	1,32

1	2	3	4
Частка продукції, сертифікованої за міжнародними стандартами	1,00	1,00	1,00
Частка інноваційної продукції	0,55	0,43	0,62
Частка продукції, що постачається в країни далекого зарубіжжя	0,05	0,12	0,27
Експортний потенціал	0,58	0,54	0,69

Таблиця 6

Показники розвитку експортного потенціалу за методикою Шестакової О. А.

Показник	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.
1. Показники масштабності розвитку експортного потенціалу підприємства				
Чистий експортний дохід підприємства	21684,35	142564,55	76625,8	84239,25
Середньорічний обсяг експорту	78774,6	318897,9	173724,7	216314,8
Середньорічна вартість оборотних активів	150591,5	184016	28535,5	200355,5
Середньорічна вартість активів підприємства	179940	206830	192066	217577,5
Середньорічна вартість основних засобів	30395,5	28564,5	30879	29826
Собівартість експортної продукції	57090,25	176333,35	97098,9	132075,6
Середньоспискова чисельність працівників	143	163	177	183
2. Показники якості розвитку експортного потенціалу підприємства				
Рівень рентабельності експорту підприємства	0,02	0,37	0,16	0,20
Коефіцієнт інноватизації (технологізації)	0,47	0,55	0,43	0,62
Коефіцієнт капіталізації вартості активів	0,19	0,57	0,77	0,78
Коефіцієнт (індекс) диверсифікації експорту	0,76	0,83	0,78	0,87
Коефіцієнт накопичення зносу ОФ	0,72	0,71	0,74	0,82

Таблиця 7

Ранжування темпів змін показників експортного потенціалу

Показник	Темпи приросту, %			Ранг		
	2014/2013	2015/2014	2015/2013	2013 р.	2014 р.	2015 р.
1. Показники масштабності розвитку експортного потенціалу підприємства (R_m)						
Чистий експортний дохід підприємства	557,45	-46,25	9,94	1	3	3
Середньорічний обсяг експорту	304,82	-45,52	24,52	1	3	1
Середньорічна вартість оборотних активів	22,20	-84,49	602,1	1	3	1
Середньорічна вартість активів	14,94	-7,14	13,28	1	3	1
Середньорічна вартість основних засобів	-6,02	8,10	-3,41	3	1	3
Собівартість експортної продукції	208,87	-44,93	36,02	3	1	3
Середньоспискова чисельність працівників	13,99	8,59	3,39	3	3	1
2. Показники якості розвитку експортного потенціалу підприємства (R_q)						
Рівень рентабельності експорту підприємства	2018,02	-57,51	28,61	1	3	2
Коефіцієнт інноватизації (технологізації) експортного виробництва	17,02	-21,82	44,19	3	3	1
Коефіцієнт капіталізації вартості активів	208,83	35,11	1,34	1	1	3
Коефіцієнт (індекс) диверсифікації експорту	9,21	-6,02	11,54	3	3	2
Коефіцієнт накопичення зносу ОФ	-0,94	3,19	11,04	3	3	2

$$R = \frac{R_m \cdot q + R_q \cdot h}{100\%}, \quad (4)$$

де R – інтегральний показник;

R_m, R_q – відповідно, показники масштабності та якості розвитку, що змінюються в діапазоні [0;1];

g, h – відповідно, вагомості рівнів масштабності та якості розвитку експортного потенціалу підприємства ($g + h = 100\%$).

Результати розрахунків показників масштабності та якості розвитку експортного потенціалу, а також інтегрального показника наведено в *табл. 8*.

Таблиця 8

Показники розвитку експортного потенціалу гіпотетичного підприємства

Рік	Показники розвитку експортного потенціалу				
	R_m	g	R_q	h	R
2013	0,57	60	0,5	40	0,545
2014	0,27	45	0,08	55	0,165
2015	0,58	55	0,08	45	0,353

Отримані значення інтегрального показника свідчать про те, що наявний експортний потенціал підприємства не є достатньо високим, і фірма повинна прикласти зусилля, щоб наблизити цей показник до еталонного значення 1.

Порівнюємо динаміку експортного потенціалу за методиками Шестакової О. А. та «системою вісьмох показників» (*рис. 3*).

З *рис. 3* видно, що ці два підходи до оцінювання експортного потенціалу демонструють схожу тенденцію, але відрізняються за числовими показниками. Методичний підхід Шестакової О. А. заснований на порівнянні темпів змін показників, а методичний підхід, що пропонують Дубков С. В., Дадалко С. І. та Фоменок Д. Г., – на фактичних значеннях. До того ж, Шестакова О. А. враховує такі фактори, як чисельність працівників, знос основних фондів та вартість основних та оборотних активів. Натомість, система вісьмох показників враховує частку сертифікованої продукції в загальному експорті та краще відображає відношення результатів експорту до загальної діяльності підприємства.

Методика Волкодавовой О. В. відображає значення у грошовому виразі, отже, її результати не підлягають зіставленню з іншими обраними методиками. Однак гра-

фічна динаміка ЕП за методом Шестакової О. А. збігається з динамікою вартісної оцінки за методом Волкодавовой О. В. (див. *рис. 2*). Отже, метод вісьмох показників демонструє порівняно завищенні значення, що можна пояснити тим, що за методикою Шестакової О. А. отриманні показники мають чітко окреслені межі від 0 до 1, а метод вісьмох показників не має граничних значень.

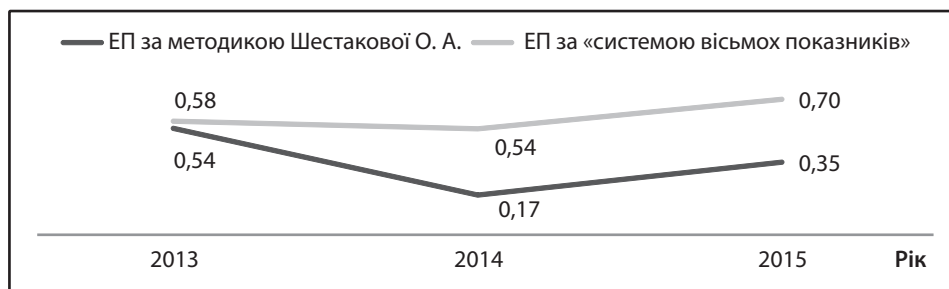
Таким чином, кожна із зазначених методик оцінки має свої унікальні риси, переваги та складові аналізу. З приводу цього постає питання об'єднання цих методик для більш повного та всеохоплюючого дослідження стану експортного потенціалу підприємства. Це можливо зробити в контексті розбудови прогнозної моделі розвитку експортного потенціалу підприємства.

Припустимо, що вказане гіпотетичне підприємство планує отримувати прибутки від вступу України до зони вільної торгівлі з ЄС і має таку прогнозну карту щорічної зміни ключових економічних показників, як показано в *табл. 9*.

Таблиця 9

Прогнозна карта динаміки економічних показників

Показник	Динаміка	Щорічний темп змін
Обсяги експорту	+	15%
Собівартість експортної продукції	-	10%
Витрати на збут	-	10%
Вартість активів підприємства	+	8%
Вартість основних засобів	+	7%
Вартість оборотних активів	+	10%
Чисельність працівників	+	4%
Рентабельність виробництва	+	25%
Інноватизація продукції	+	10%
Ринкова вартість підприємства	+	5%
Диверсифікація експорту	+	2%
Накопичення зносу	+	1%

Рис. 3. Порівняння коефіцієнтів експортного потенціалу за методикою Шестакової О. А. та системою вісьмох показників

Наступним кроком є використання прогнозних показників у зазначених моделях оцінки та побудова прогнозованої динаміки експортного потенціалу на наступні п'ять років (2016–2020 рр.).

За методикою Волкодавової О. В., на зростання експортного потенціалу фактично впливає тільки збільшення обсягів експорту. Результати нарощування експортного потенціалу за цим методом представлено в *табл. 10*.

Таблиця 10

Нарощування експортного потенціалу за методикою Волкодавової О. В.

Рік	Нарощування експортного потенціалу, тис. грн
2016	31733,86
2017	36493,94
2018	41968,03
2019	48263,23
2020	55502,72

Ефективність запропонованих заходів розраховуємо за формулою (5), яка відображає базисний приріст прогнозованого експортного потенціалу.

$$E = \frac{EP_1 \cdot 100\%}{EP_0} - 100\%, \quad (5)$$

де E – ефективність, %;

EP_1 – прогнозне значення експортного потенціалу;

EP_0 – поточне значення експортного потенціалу.

У *табл. 11* наведено результати проведених досліджень оцінки експортного потенціалу за методикою Волкодавової О. В.

Таким чином, сумарна ефективність заходів за цим методом за п'ять років складає 82,54%.

Далі розглянемо методіку оцінки експортного потенціалу за системою вісьмох показників [21] (*табл. 12, табл. 13*).

Таким чином, сумарна ефективність заходів за цим методом за п'ять років складає 44,83%.

Таблиця 11

Ефективність запропонованих заходів за методикою Волкодавової О. В.

Рік	Експортний потенціал, грн	Ефективність, %
2015	259206,65	–
2016	290940,51	12,24
2017	327434,44	26,32
2018	369402,47	42,51
2019	417665,70	61,13
2020	473168,42	82,54

Таблиця 13

Ефективність запропонованих заходів за системою вісьмох показників

Рік	Експортний потенціал	Ефективність, %
2015	0,69	–
2016	0,75	7,98
2017	0,80	16,46
2018	0,87	25,62
2019	0,94	35,49
2020	1,00	44,83

Нарешті, розглянемо поведінку прогнозних показників за методикою Шестакової О. А. (*табл. 14*).

Проведемо ранжування темпів змін згідно з ідентифікаційною картою рейтингового оцінювання показників розвитку (*табл. 15*).

Отримані прогнозні коефіцієнти масштабності та якості розвитку наведено в *табл. 16*. У *табл. 17* наведено розраховану ефективність за представленою методикою.

Таким чином, сумарна ефективність заходів за цим методом за п'ять років складає 82,86%.

Таблиця 12

Прогнозна оцінка ЕП за системою вісьмох показників

Показник	Рік					
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ефективність виробництва експортної продукції	1,64	2,09	2,67	3,42	4,37	5,58
Питома вага прибутку від експорту в загальному обсязі прибутку	0,85	0,85	0,85	0,85	0,85	0,85
Рентабельність експортних продажів	0,20	0,20	0,20	0,20	0,20	0,20
Питома вага експорту в загальному обсязі реалізації	0,85	0,85	0,85	0,85	0,85	0,85
Конкурентоспроможність виробника	1,32	1,68	2,15	2,74	3,51	4,48
Частка продукції, сертифікованої на відповідність міжнародним стандартам	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Частка інноваційної продукції	0,62	0,68	0,75	0,83	0,91	1,00
Частка продукції, що постачається в країни далекого зарубіжжя	0,27	0,28	0,28	0,29	0,29	0,30
Експортний потенціал	0,69	0,75	0,80	0,87	0,94	1,0

Прогнозовані показники рівня розвитку ЕП за методикою Шестакової О. А.

Показник	Рік					
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
1. Показники масштабності розвитку експортного потенціалу підприємства						
1.1. Чистий експортний дохід	84239	129894	179095	232705	291681	357097
1.2. Середньорічний обсяг експорту	216315	248762	286076	328988	378336	435086
1.3. Середньорічна вартість оборотних активів	200356	220391	242430	266673	293340	322675
1.4. Середньорічна вартість активів	217578	234984	253782	274085	296012	319693
1.5. Середньорічна вартість основних засобів	29826	31914	34148	36538	39096	41833
1.6. Собівартість експортної продукції	132076	118868	106981	96283	86655	77989
1.7. Середньоспикова чисельність працівників	183	190	198	206	214	223
2. Показники якості розвитку експортного потенціалу підприємства						
2.1. Рівень рентабельності експорту	0,20	0,25	0,32	0,40	0,50	0,62
2.2. Коефіцієнт інноватизації (технологізації)	0,62	0,68	0,75	0,83	0,91	1,00
2.3. Коефіцієнт капіталізації вартості активів	0,78	0,82	0,87	0,91	0,95	1,00
2.4. Коефіцієнт (індекс) диверсифікації експорту	0,87	0,89	0,91	0,92	0,94	0,96
2.5. Коефіцієнт накопичення зносу основних фондів	0,82	0,83	0,84	0,84	0,85	0,86

Таблиця 15

Ранжування темпів змін прогнозних показників експортного потенціалу

Показник	Темпи приросту, %					Ранг				
	2016/2015	2017/2016	2018/2017	2019/2018	2020/2019	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.
1. Показники масштабності розвитку експортного потенціалу підприємства										
1.1	54,2	37,9	29,9	25,3	22,4	1	1	1	1	2
1.2	15	15	15	15	15	2	2	2	2	2
1.3	10	10	10	10	10	2	2	2	2	2
1.4	8	8	8	8	8	2	2	2	2	2
1.5	7	7	7	7	7	2	2	2	2	2
1.6	-10	-10	-10	-10	-10	1	1	1	1	1
1.7	4	4	4	4	4	1	1	1	1	1
2. Показники якості розвитку експортного потенціалу підприємства										
2.1	25	25	25	25	25	2	2	2	2	2
2.2	10	10	10	10	10	3	3	3	3	3
2.3	5	5	5	5	5	3	3	3	3	3
2.4	2	2	2	2	2	3	3	3	3	3
2.5	1	1	1	1	1	3	3	3	3	3

Таблиця 16

Прогнозні коефіцієнти розвитку експортного потенціалу підприємства

Рік	Показники розвитку експортного потенціалу				
	R_m	g	R_q	h	R
2016	0,75	50	0,5	50	0,63
2017	0,76	50	0,5	50	0,63
2018	0,77	50	0,5	50	0,63
2019	0,77	50	0,5	50	0,64
2020	0,78	50	0,5	50	0,64

Таблиця 17

Ефективність запропонованих заходів за методикою Шестакової О. А.

Рік	Експортний потенціал, %	Ефективність, %
2015	0,35	–
2016	0,63	79,14
2017	0,63	80,43
2018	0,63	81,29
2019	0,64	81,89
2020	0,64	82,86

Знайдемо агрегований показник ефективності впроваджених заходів шляхом обчислення середнього арифметичного значення за трьома методиками. Результати обчислення ефективності наведено в табл. 18.

Таблиця 18

Показники ефективності впроваджених заходів

Рік	Методика Волкодавовой О. В.	Система вісьмох показників	Методика Шестакової О. А.	Агрегований показник ефективності
2016	12,24	7,98	79,14	33,12
2017	26,32	16,46	80,43	41,07
2018	42,51	25,62	81,29	49,81
2019	61,13	35,49	81,89	59,51
2020	82,54	44,83	82,86	70,08

На рис. 4 представлено графічне відображення отриманих показників.

Запропонований показник враховує переваги усіх методик та демонструє найбільш чітку та планомірну картину збільшення експортного потенціалу підприємства на 70 відсотків через п'ять років.

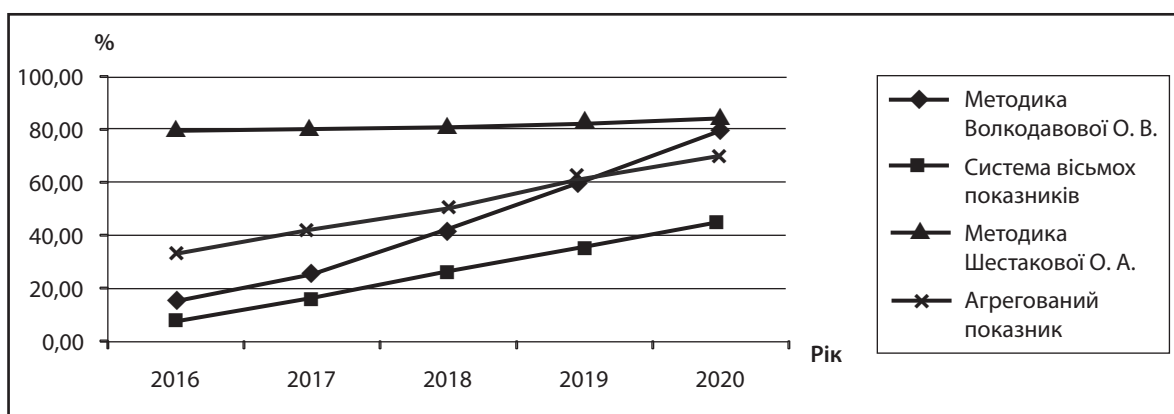

Рис. 4. Темпи нарощування експортного потенціалу за трьома методиками та агрегований показник ефективності запропонованих заходів

Таким чином, можемо зробити такі **висновки**:

1. Успішна міжнародна діяльність підприємства потребує застосування комплексних методик оцінки експортного потенціалу. Існуючі методологічні підходи до вказаної оцінки мають свої унікальні риси, переваги та складові аналіз, а також свої обмеження.

2. Для комплексного дослідження стану експортного потенціалу підприємства постає питання поєднання певних існуючих методик у контексті розбудови прогнозної моделі оцінки цього потенціалу на прикладі запропонованого агрегованого показника ефективності експортного потенціалу.

3. Запропонований у роботі показник враховує переваги обраних методик і демонструє більш досконалий підхід до створення оптимальних моделей оцінки експортного потенціалу підприємства з урахуванням умов сучасних інтеграційних процесів України. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Оцінка витрат та вигод від укладання угоди про зону вільної торгівлі між Україною та ЄС / І. Бураковський, К. Куценко, А. Кобилянський, В. Мовчан та ін. – К. : К. І. С., 2010. – 96 с.

2. Беренда С. В. Конкуренция интеграционных трекков: биполярная концепция для Украины / С. В. Беренда. – Saarbrücken : LAP LAMBERT Academic Publishing, 2014. – 128 с.

3. Трансформація міжнародних економічних відносин в епоху глобалізації : колектив. моногр. / За ред. А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 316 с.

4. Григорова-Беренда Л. І. Спряження торговельних режимів інтеграційних об'єднань ЄС та ЄврАзЕС/СНД [Електронний ресурс] / Л. І. Григорова-Беренда // Ефективна економіка. – 2014. – № 3. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua>

5. Довгаль О. А. Протекціонізм і лібералізм у процесі глобалізації світової економіки: питання теорії і методології : моногр. / О. А. Довгаль; Нар. укр. акад. – Х., 2004. – 319 с.

6. Украина XXI века – между Европой и Евразией : сб. аналит. докл. / И. В. Клименко, Ю. М. Харзишвили, Н. Шаров. И. В. Ус.; под ред. Я. А. Жалило. – К. : НИСИ, 2013. – 117 с.

7. Оцінка наслідків членства України у Світовій організації торгівлі : колективна монографія / За заг. ред. М. О. Кизима, І. Ю. Матюшенка. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2014. – 212 с.

8. Оцінка можливостей розширення і заміщення ринків збуту для продукції підприємств реального сектора України : колективна монографія / За заг. ред. М. О. Кизима, І. Ю. Матюшенка. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2014. – 280 с.

9. Матюшенко І. Ю. Євроінтеграція України в системі міжнародної економічної інтеграції : навч. посіб. / І. Ю. Матюшенко, С. В. Беренда, В. В. Резніков. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 504 с.

10. Мельник Т. М. Експортний потенціал України: методологія оцінки та аналіз [Електронний ресурс] / Т. М. Мельник. – Режим доступу : http://iepjournals.com/journals/8-9/2008_10_Melnuk1.pdf

11. Мовчан В. Кількісна оцінка варіантів регіональної інтеграції України: глибока та всеосяжна зона вільної торгівлі з ЄС чи Митний союз з Росією, Білоруссю та Казахстаном [Електронний ресурс] / В. Мовчан, Р. Джуччі. – Режим доступу : http://www.ier.com.ua/ua/publications/consultancy_work/?pid=3107

12. Осика С. Г. Світова організація торгівлі: підруч. / С. Г. Осика, В. Т. Пятницький ; Київський національний торговельно-економічний ун-т, Центр досліджень СОТ, розвитку торгового права і практики. – 2. вид., перероб. і доп. - К. : К. І. С., 2004. – 516 с.

13. Пузанов І. І. Реалізація стратегії стимулювання експорту у світовій практиці / І. І. Пузанов // Проблемы развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект : сб. науч. тр. – Донецьк : Донецький національний університет, 2014. – Т. І. – С. 319–323.

14. Сиденко В. Р. Европейская интеграция и экономическое развитие / В. Р. Сиденко ; НАН України ; Ин-т экон. и прогнозирования // Глобализация – европейская интеграция – экономическое развитие: украинская модель : в 2-х т. – К. : Феникс, 2011. – 448 с.

15. Ринки реального сектора економіки України в інституціональному середовищі СОТ: кон'юнктура та інтеграція / За ред. проф. В. О. Точиліна; НАН України, Ін-т экон. та прогнозирования. – К., 2012. – 552 с.

16. Пирець Н. М. Фактори розвитку експортного потенціалу України / Н. М. Пирець // Проблеми розвитку зовнішньоекономічних зв'язків та залучення іноземних інвестицій: регіональний аспект. – Донецьк : ДонНУ, 2004. – С. 166–170.

17. Розміщення продуктивних сил: регіональна економіка: підручник / [За ред. С. І. Дорогунцова]. – К. : КНЕУ, 2005. – 988 с.

18. Фомишин С. В. Международные экономические отношения на рубеже тысячелетий : учебное пособие / С. В. Фомишин. – Херсон : Олди-плюс, 2002. – 560 с.

19. Дудченко М. А. Диверсифікація експортного потенціалу України. Україна і світове господарство: взаємодія на межі тисячоліть / М. А. Дудченко, А. С. Філіпенко, В. С. Буркін, А. С. Гальчинський та ін. – К. : Либідь, 2002. – С. 143–157.

20. Волкодавова Е. В. Экспортный потенциал промышленных предприятий: теория, методология, практика : монография / Е. В. Волкодавова. – Самара : Изд-во Самарский гос. экон. университет, 2007. – 159 с.

21. Дубков С. В. Формирование и оценка экспортного потенциала промышленных предприятий / С. В. Дубков, С. І. Дадалко, Д. Г. Фоменок // Банкаускі весник. – 2011. – № 28 (537). – С. 29–35.

22. Шестакова О. А. Методичні аспекти оцінювання експортного потенціалу підприємства / О. А. Шестакова // Вісник НТУ «ХПІ». – 2013. – № 7 (981) – С. 173–181.

23. Кузьмін О. Є. Конкуренентоспроможність підприємства: планування та діагностика : монографія / О. Є. Кузьмін, О. Г. Мельник, О. П. Романенко; за заг. ред. Кузьміна О. Є. – Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2011. – 198 с.

REFERENCES

Burakovskiy, I. et al. *Otsinka vytrat ta vyhod vid ukladannia uhody pro zonu vilnoi torhivli mizh Ukrainoiu ta YeS* [Assessing the costs and benefits of an agreement on free trade zone between Ukraine and the EU]. Kyiv: K. I. S., 2010.

Berenda, S. V. *Konkurentsia integratsionnykh trekov: bipoliar-naya kontseptsia dlya Ukrainy* [Competition integration tracks: bipolar concept for Ukraine]. Saarbrücken: LAP LAMBERT Academic Publishing, 2014.

Dovhal, O. A. *Proteksionizm i liberalizm u protsesi hlobalizatsii svitovoi ekonomiky: pytannia teorii i metodologii* [Protectionism and liberalism in the globalization of the world economy: the theory and methodology]. Kharkiv, 2004.

Dudchenko, M. A. et al. *Dyversyfikatsiia eksportnoho potentsialu Ukrainy. Ukraina i svitove hospodarstvo: vzaemodiia na mezhi tysyacholit* [Diversification of the export potential of Ukraine. Ukraine and the world economy: the interaction on the brink of the millennium]. Kyiv: Lybid, 2002.

Dubkov, S. V., Dadalko, S. I., and Fomenok, D. H. "Formirovaniye i otsenka eksportnogo potentsiala promyshlennykh predpriyatiy" [Formation and an estimation of the export potential of industrial enterprises]. *Bankauski vesnyk*, no. 28 (537) (2011): 29-35.

Fomishin, S. V. *Mezhdunarodnye ekonomicheskie otnosheniia na rubezhe tysyacheletiy* [International economic relations at the turn of the millennium]. Kherson: Oldi-plus, 2002.

Hryhorova-Berenda, L. I. "Spriazhennia torhovelynykh rezhymiv intehratsiinykh obiednan YeS ta YevrAzES/SND" [Conjugation trade regimes integration associations of the EU and EurAsEC / CIS]. <http://www.economy.nayka.com.ua>

Klimenko, I. V. et al. *Ukraina XXI veka – mezhd Yevropoy i Yevraziyey* [Ukraine XXI century – between Europe and Eurasia]. Kyiv: NISI, 2013.

Kuzmin, O. Ye. et al. *Konkurentospromozhnist pidpriemstva: planuvannia ta diahnozyka* [The competitiveness of the enterprise: planning and diagnostics]. Ivano-Frankivsk: IFNTUNH, 2011.

Melnyk, T. M. "Eksportnyi potentsial Ukrainy: metodologhiia otsinky ta analiz" [The export potential of Ukraine: assessment methodology and analysis]. http://iepjournals.com/journals/8-9/2008_10_Melnuk1.pdf

Movchan, V., and Dzhuchchi, R. "Kilkisna otsinka variantiv rehionalnoi intehratsii Ukrainy: hlyboka ta vseosiazhna zona vilnoi torhivli z YeS chy Mytnyi soiu z Rosiieiu, Bilorussiu ta Kazakhstanom" [Quantitative Assessment of Ukraine's Regional Integration Options: deep and comprehensive free trade area with the EU and the Customs Union of Russia, Belarus and Kazakhstan]. http://www.ier.com.ua/ua/publications/consultancy_work/?pid=3107

Matiushenko, I. Yu., Berenda, S. V., and Rieznikov, V. V. *Yevro-intehratsiia Ukrainy v systemi mizhnarodnoi ekonomichnoi intehratsii* [European integration of Ukraine in the international economic integration]. Kharkiv: KhNU imeni V. N. Karazina, 2015.

Otsinka mozhlyvostei rozshyrennia i zamishchennia ryнкiv zbutu dlia produktiv pidpriemstv realnoho sektora Ukrainy [Assessment of expansion and replacement markets for the products of the real sector of Ukraine]. Kharkiv: INZHEK, 2014.

Otsinka naslidkiv chlenstva Ukrainy u Svitovii orhanizatsii torhivli [An impact assessment of Ukraine's membership in the World Trade Organization]. Kharkiv: INZHEK, 2014.

Osyka, S. H., and Piatnytskyi, V. T. *Svitova orhanizatsiia torhivli* [World Trade Organization]. Kyiv: K. I. S., 2004.

Pyrets, N. M. "Faktory rozvytku eksportnoho potentsialu Ukrainy" [Factors export potential of Ukraine]. In *Problemy rozvytku zovnishnyoekonomichnykh zviyaziv ta zaluchennia inozemnykh investitsii: rehionalnyi aspekt*, 166-170. Donetsk: DonNU, 2004.

Puzanov, I. I. "Realizatsiia stratehii stymulivannia eksportu u svitovii praktytsi" [The strategy to stimulate exports in the world]. *Problemy razvityiya vneshneekonomicheskikh svyazey i privlecheniya inostrannykh investitsiy: regionalnyy aspekt*, vol. 1 (2014): 319-323.

Rozmishchennia produktyynykh syl: rehionalna ekonomika [Productive forces: the regional economy]. Kyiv: KNEU, 2005.

Rynky realnoho sektora ekonomiky Ukrainy v instytsionalnomu seredovyshchi SOT: koniunktura ta intehratsiia [Markets real economy in Ukraine's institutional WTO conditions and integration]. Kyiv, 2012.

Shestakova, O. A. "Metodychni aspekty otsiniuvannya eksportnoho potentsialu pidpriemstva" [Methodical aspects of assessment of the export potential of the company]. *Visnyk NTU "KhPI"*, no. 7 (981)–С (2013): 173-181.

Sidenko, V. R. "Evropeyskaya integratsiya i ekonomicheskoe razvitiye" [European integration and economic development]. In *Globalizatsiya – yevropeyskaya integratsiya – ekonomicheskoye razvitiye: ukrainskaya model*. Kyiv: Feniks, 2011.

Transformatsiia mizhnarodnykh ekonomichnykh vidnosyn v epokhu hlobalizatsii [The transformation of international economic relations in the era of globalization]. Kharkiv: KhNU imeni V. N. Karazina, 2015.

Volkodavova, E. V. *Eksportnyy potentsial promyshlennykh predpriyatii: teoriya, metodologiya, praktika* [The export potential of industrial enterprises: the theory, methodology, practice]. Samara: Izd-vo Samarskogo gos. ekon. universiteta, 2007.

УДК 339.92

ДИВЕРСИФІКАЦІЯ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА США

© 2016 ЗАРИЦЬКА Н. С.

УДК 339.92

Зарицька Н. С. Диверсифікація науково-технічного співробітництва України та США

Українсько-американське співробітництво в інноваційно-технологічній сфері є важливою складовою двосторонніх відносин, з огляду на колосальний інноваційний потенціал США, безсумнівне їх лідерство у глобальному технологічному прогресі, а також критичну необхідність опанування Україною інноваційно-технологічною моделлю економічного розвитку. Превалюючими на сьогодні формами такого співробітництва є: міждержавні обміни науковими кадрами; співпраця у рамках Україна – НАТО; участь українських винахідників, установ та організацій у виставках і ярмарках високотехнологічної продукції і технологій у США та ін. Натомість далеко не вичерпаним залишається потенціал міждержавної співпраці у сфері передачі американських технологічних інновацій, конструкторських і проектних розробок, а також патентування вітчизняних інновацій в Американському бюро з патентів і торговельних марок, що суттєво звужує географічну структуру їх реалізації, обмежує можливості інтернаціоналізації патентної системи України та комерціалізації українських інноваційних розробок на ринку США, а також спричиняє високі ризики вітчизняних підприємницьких структур при їх виході з технологічними інноваціями на американський ринок та втрату національного інтелектуального ресурсу через відсутність патентної чистоти вітчизняних інноваційних розробок.

Ключові слова: науково-технічне співробітництво, інновації, інтернаціоналізація, техноглобалізм, глобальна конкурентоспроможність.

Рис.: 2. Бібл.: 19.

Зарицька Наталія Сергіївна – аспірантка, асистент кафедри міжнародного обліку та аудиту? Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана (пр. Перемоги, 54/1, Київ, 03680, Україна)

E-mail: kirikma@ukr.net

УДК 339.92

Зарицька Н. С. Диверсифікація науково-технічного співробітництва України та США

Українсько-американське співробітництво в інноваційно-технологічній сфері являється важливою складовою двосторонніх відносин, з огляду на колосальний інноваційний потенціал США, неоспорне лідерство в глобальному технологічному процесі, а також критичну необхідність освоєння Україною інноваційно-технологічної моделі економічного розвитку. Превалюючими на сьогодні формами такого співробітництва являються: міждержавний обмін науковими кадрами; співробітництво в рамках Україна – НАТО; участь українських винахідників, установ та організацій у виставках і ярмарках високотехнологічної продукції і технологій у США та др. В той же час далеко не вичерпаним залишається потенціал міждержавної співпраці у сфері передачі американських технологічних інновацій, конструкторських і проектних розробок, а також патентування вітчизняних інновацій в Американському бюро по патентах і торговельних марках, що суттєво звужує географічну структуру їх реалізації, обмежує можливості інтернаціоналізації патентної системи України та комерціалізації українських інноваційних розробок на ринку США, а також створює високі ризики для вітчизняних підприємницьких структур при їх виході з технологічними інноваціями на американський ринок і втрату національного інтелектуального ресурсу через відсутність патентної чистоти вітчизняних інноваційних розробок.

Ключевые слова: научно-техническое сотрудничество, инновации, интернационализация, техноглобализм, глобальная конкурентоспособность.

Рис.: 2. Библ.: 19.

Зарицька Наталія Сергіївна – аспірантка, асистент кафедри міжнародного обліку та аудиту, Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана (пр. Перемоги, 54/1, Київ, 03680, Україна)
E-mail: kirikma@ukr.net

UDC 339.92

Zarytska N. S. Diversification of Scientific-Technical Cooperation between Ukraine and the USA

Ukrainian-American cooperation in the innovation-technological sphere is an important component of bilateral relations, considering the enormous innovative potential of the USA, the unquestionable leadership of the latter State in the global technological process, as well as the pivotal need to assimilate an innovation-technological model of economic development on the part of Ukraine. Prevalent forms of such cooperation as for today are: interstate exchange of researchers; cooperation within the framework of the Ukraine-NATO; participation of Ukrainian inventors, institutions and organizations in exhibitions and fairs of high-tech products and technologies in the USA, etc. At the same time, far from exhausted remains the potential of interstate cooperation in the sphere of transferring American technology innovation, construction and design development, patenting of domestic innovation by the United States Patent and Trademark Office, which significantly reduces the geographic structure for their implementation, limits the possibilities of internationalization of the patent system and commercialization of Ukrainian innovations on the American market, as well as creates high risks for domestic business structures when entering with their technological innovations the American market, together with loss of national intellectual resource because of absence of patent purity in terms of domestic innovation developments.

Keywords: scientific-technical cooperation, innovation, internationalization, technoglobalizm, global competitiveness.

Fig.: 2. Bibl.: 19.

Zarytska Nataliia S. – Postgraduate Student, Assistant of the Department of international accounting and auditing, Kyiv National Economic University named after V. Hetman (54/1 Peremohy Ave., Kyiv, 03680, Ukraine)
E-mail: kirikma@ukr.net